

Rektor

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli, Ledningssekretariatet

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Yttrande över utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Stockholms universitet har av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) anmodats att inkomma med synpunkter på förslagen i utkast till lagrådsremissen *Skärpta krav i sfi* att rätten till kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) ska gälla i tre år med möjlighet till förlängning, om det finns särskilda skäl, med högst sex månader i taget (avsnitt 6.4, s. 31) respektive att för den som har tagits emot till sfi före ikraftträdandet ska rätten att delta i utbildningen gälla till och med 2027 med samma möjligheter till förlängning som för den som har tagits emot till sfi för första gången efter ikraftträdandet (avsnitt 8, s. 49).

Universitetet utvecklar sina synpunkter på dessa förslag i det följande, varefter även följer några synpunkter i andra delar av det remitterade materialet som universitetet bedömt vara värda att delge Regeringskansliet.

6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år

Stockholms universitet ställer sig positivt till ett förstärkt systematiskt kvalitetsarbete inom sfi för att öka genomströmningen, och menar i likhet med KLIVA-utredningen att sfi-studierna skulle kunna tidsbestämmas under förutsättning att utbildningens pedagogiska och didaktiska kvalitet säkerställs. En tidsbegränsning kan, även om det inte är belagt av forskning, motivera individer att slutföra sin utbildning snabbare, vilket potentiellt kan leda till en snabbare integration i det svenska samhället. Universitetet avstyrker emellertid den föreslagna generella tidsfristen på tre år. Sfi består av mycket heterogena grupper, där vissa elever har en akademisk bakgrund och andra har en mycket kort eller ingen skolbakgrund. De som helt saknar skolbakgrund behöver rimligen mer tid för att tillägna sig språket och utveckla studievana. Även den språkliga bakgrunden och avståndet mellan modersmålet och svenska kan påverka andraspråksinläringen samt behovet av en undervisning som är anpassad utifrån elevernas individuella förutsättningar. För elever med olika grad av posttraumatiska stressyndrom kan språkinlärningsprocessen också påverkas. Många av dessa faktorer som kan få betydelse för språkutveckling och progressionstakt ligger utanför individens kontroll och kan därför ses till ”personliga förhållanden”. Bedömningen av vad som anses vara särskilda skäl för tidsförlängning kommer därför att vara en komplex fråga och behöver även sättas i relation till kvaliteten på undervisningen som individen deltagit i och de insatser som gjorts under utbildningens gång.

Stockholms universitet anser det vidare vara problematiskt att avbrott för arbete, sjukskrivning eller föräldraledighet inte ses som avräkningsbara från de tre åren. Tidsbegränsningen drabbar särskilt kvinnor – dels på grund av föräldraledighet och ofta ett större familjeansvar, dels på grund av att kvinnor ofta är kortutbildade – vilket universitetet ser som ett jämställdhetsproblem. Avbrott kan också ske på grund av svårigheter att finansiera studierna, vilket leder till att studerande behöver arbeta och därför pausar utbildningen.

För de elever som går en kombinationsutbildning, dvs. studerar både sfi och yrkeskurser samtidigt, tar utbildningen längre tid. Det är värdefullt att kunna fullfölja utbildningen, både ur individ- och samhällsperspektiv. Sfi i kombination med yrkeskurser kan bidra med möjligheter till snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Systemet tillåter en viss flexibilitet genom möjligheten att förlänga utbildningstiden i sexmånadersintervaller, upp till totalt sex år, för de som behöver mer tid på grund av särskilda skäl. Eftersom det inte är systematiskt och är upp till huvudmän kan det leda till subjektiva bedömningar som kan negativt påverka individens utbildning, socialisering, anställningsbarhet och liv. Stockholms universitet anser att förlängningen av studierna enbart sex månader i taget särskilt kan drabba kvinnor som varit föräldralediga, eftersom avbrottet kan innebära att det tar tid att komma tillbaka till den tidigare språkliga nivån. Universitetet anser också att beskrivningen av vad undantagen innebär behöver förtydligas, för att säkerställa likvärdighet i utbildningen.

Sammantaget befarar Stockholms universitet att systemet, trots möjligheten till förlängning, kan riskera att behandla elever ojämnt, där beslut om förlängning kan variera stort mellan olika kommuner. Universitetet menar att en tidsbegränsning på fyra år, som KLIVA-utredningen föreslagit, skulle minska behovet av upprepade förlängningar eftersom flertalet elever då skulle klara studierna inom tidsgränsen. Förutsättningen för att en tidsgräns skulle fungera är emellertid att insatser för att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sfi-utbildningen samtidigt genomförs och får effekt. Stockholms universitet rekommenderar vidare att lärarnas professionella bedömningar ges en central roll i de beslutsprocesser som påverkar elevernas utbildningsvägar och framtid.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Stockholms universitet konstaterar att det tydligt att de nya reglerna enbart gäller för elever som påbörjar sin utbildning efter lagens ikraftträdande. De detaljerade reglerna kring ikraftträdande och övergång kan emellertid uppfattas som komplexa och svåra att navigera i för både elever och utbildningsanordnare. Med tanke på övergångsperioden och att reglerna endast gäller nya elever kan det ta tid innan de fulla effekterna av reformen blir synliga.

Universitetet föreslår att det specificeras vilka kriterier som ska gälla för förlängning, för att göra processen mer transparent och minska risken för ojämlig behandling. Ytterligare resurser och stöd bör under övergångsperioden erbjudas nuvarande och nya elever för att underlätta

anpassningen till de nya reglerna. Vidare bör andra vägar för språkinläring och integration utöver sfi, som t.ex. yrkesinriktade språkkurser, stärkas och marknadsföras för att bredda möjligheterna för dem som når tidsgränsen.

Synpunkter på andra delar av remissen

6.1 Kommunen ska upprätta en handlingsplan för sina insatser för att nå dem som har rätt till sfi

Stockholms universitet instämmer i vikten av att individer påbörjar sfi-studier. Universitetet befarar emellertid att förslaget om handlingsplaner inte kommer att få någon större betydelse, givet de generellt stora brister som behåftar det systematiska kvalitetsarbetet gällande sfi. För ändamålsenliga insatser i kommunerna föreslår universitetet ett realiserande av KLIVA-utredningens förslag om att förlägga ansvar i en s.k. KSA-funktion.

6.2 En elevs kunskaper ska bedömas

Stockholms universitet ställer sig i grunden positivt till en bedömning av elevens kunskaper inför studiestart men ställer sig frågande till vilka kunskaper som är tänkta att bedömas och på vilka språk. Det finns redan idag ett kartläggningsmaterial för litteracitet framtaget av Skolverket 2009 som bör användas inom sfi och mot den bakgrunden ställer sig universitetet tveksamt till behovet av ytterligare bedömningsmaterial. Universitetet ser en risk att ytterligare kartläggning eller bedömning kommer att vara resurskrävande för huvudmännen att administrera och genomföra utan att det kommer att påverka undervisningens kvalitet positivt.

9 Konsekvenser

Stockholms universitet anser att konsekvensanalysen är otillräcklig, särskilt avsnittet om elever med funktionsnedsättning. Det saknas en redogörelse för och hänsynstagande till hur olika funktionsnedsättningar påverkar andraspråksinläringen, vad som är en rimlig studietakt och vilken typ av anpassad undervisning som behövs. Det saknas även en konsekvensanalys för elever med kort eller ingen tidigare formell skolbakgrund som har en långsammare progression.

Avslutningsvis saknar Stockholms universitet i förslaget en tydlig åtgärdsplan för de elever som skrivs ut från sfi. Universitetet vill även lyfta betydelsen av att stärka kvalitetsarbetet för att öka genomströmningen i sfi, bland annat genom att öka andelen behöriga lärare och att öka kravet på behörighet från 30 till 60 högskolepoäng.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand, och universitetsdirektör Åsa Borin. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Ärendet har beretts av Områdesnämnden för humanvetenskap. Övrig närvarande och föredragande i ärendet har varit Rikard Skårfors, Ledningssekretariatet (protokollförare).